

R. Balkwill. – Philadelphia : Kogan Page Limited, 2011. – 320 p. 72. Guthrie R. Publishing: Principles and Practice / R. Guthrie. – London : Sage, 2011. – 240 p. 73. History of communication studies [Електронний ресурс] // Wikipedia, the free encyclopedia. – Режим доступа: http://en.wikipedia.org/wiki/History_of_communication_studies 74. Woll T. Publishing for Profit: Successful Bottom-Line Management for Book Publishers. / T. Woll. – 4 edition. – Chicago : Chicago Review Press, 2010. – 400 p.

КНИГОИЗДАНИЕ В СИСТЕМЕ СОЦИАЛЬНЫХ КОММУНИКАЦИЙ: СОСТОЯНИЕ ОСВЕЩЕНИЯ ПРОБЛЕМЫ

Представлен обзор публикаций, касающихся издательского дела в целом и его места в системе социальных коммуникаций. Проанализированный материал позволяет сделать вывод, что сегодня в Украине не хватает отраслевых изданий, в которых освещали бы весь комплекс составляющих книгоиздательской индустрии в контексте социокоммуникативного пространства.

PUBLISHING IN THE SOCIAL COMMUNICATIONS: STATE OF THE PROBLEM

The article contains the review of the publications about the book publishing industry in general and its place in the communication studies. Examined data leads to the conclusion about the lack of the industry editions in Ukraine, which would treat the full range of components of the book publishing industry.

Стаття надійшла 26.12.2012

УДК 007:304:655

І. О. Вовк

Українська академія друкарства

ВИДАННЯ ЛІТЕРАТУРИ ДЛЯ І ПРО НАЙМОЛОДШИХ ЧЛЕНІВ ПЛАСТУ

Розглянуто й проаналізовано особливості літератури для наймолодших членів НСОУ Пласт, а також для їхніх виховників. Визначено особливості видань у різні історичні відрізки часу, окреслено основні ідеї, погляди та положення видань, змістове наповнення, читацьке і цільове призначення.

Пласт, пластова література, новацький рух, кабінг, історична гра, новацький виховник, співаник.

Об'єктом цього дослідження є пластова література, видана в Україні та діаспорі упродовж усього існування організації (1912–2012 рр.) і призначена для наймолодших членів Пласту (новаків), а також для їхніх виховників. Предмет дослідження – розвиток новацької пластової літератури, її вплив на діяльність Уладу пластунів-новаків, їхніх виховників та історію організації загалом.

За цією темою досі не було жодної публікації, яка б достатньо схарактеризувала пластову літературу для і про наймолодших членів даної організації. Упродовж столітньої діяльності Пласту було здійснено кілька спроб систематизувати пластову літературу, зокрема новацьку, та ці спроби базувалися здебільшого на аналізі літератури певних відрізків часу. Окрім того, лише певною мірою дослідники торкалися саме теми новацької літератури, скоріше вона розглядалася в загальному контексті пластової літератури.

Найкращу спробу систематизувати літературу для і про пластове новацтво здійснив Теодосій Самотулка в своїй книзі «Новацьким шляхом», яка вийшла друком у 2008 р. У цьому виданні невеличкий розділ присвячено саме видавничій справі, проаналізовано деякі найкращі зразки видань про УПН за усю столітню історію, згадано й про рукописи та навіть спроби видання деяких матеріалів, які за певних умов так і не були реалізовані. Окрім того, саме Теодосій Самотулка був головним ініціатором і першим редактором журналу «Вогонь Орлиної Ради», що сприяв не лише розвитку новацтва як пластового руху, а й видавничої справи.

Основними дослідниками пластового руху загалом й видавничої справи зокрема є переважно активні діячі Пласту – уже згаданий Теодосій Самотулка, Северин Левицький, Леонід Бачинський, Олександр Тисовський, Остап Вахнянин, Іван Франів, які вплинули і на розвиток новацької літератури.

Улад Пластунів Новаків¹ було засновано в квітні 1924 р., тоді ж Головна Управа і визначила основні напрямні новоствореного Уладу. Поява новацтва певною мірою зумовлена виданням у 1922 р. підручника Олександра Тисовського² «Життя в Пласті», в якому найповніше описано пластовий рух загалом та новаків зокрема. Про цей факт пише дослідник новацького руху Теодосій Самотулка³: «Передовсім впроваджено тут саму назву «новик» – «новичка», як відомо мені з розмов із автором, то за певною аналогією не до міжнародних підручників, а за символікою «місяця-новика», тому власне, проект відзнаки мав вигляд місяця-новика» [3, с. 12–13].

¹ Улад Пластунів Новаків та Новачок – це, з уваги на вік членів, перша виховна спільнота Пласту, тобто спільнота дітей у віці від закінчених 6 до закінчених 11 років. Улад пластунів новаків гуртує наймолодших членів Пласту.

² Олександр Тисовський (псевдо Дрот) (9 серпня 1886, Биків (тепер – Мостиський район Львівщини) – 29 березня 1968, Відень) – педагог, основоположник й організатор Пласту, доктор біологічних наук, дійсний член НТШ (з 1927), учитель природознавства Академічної гімназії (1911 – 39), професор Українського Таємного Університету (1920 – 24), Українського Державного Університету ім. І. Франка (1939 – 41) та вищих агрономічних курсів (1941 – 43) у Львові.

³ Теодосій Самотулка (Старий Орел) (18 березня 1915, с. Баня-Березів – Івано-Франківщина – 31 жовтня 2001, США) – лікар психіатр, член Американської психіатричної асоціації, все своє життя присвятив вихованню молоді («Сокіл»), зокрема, вихованню дітей у Пласті. За визначну працю в Пласті відзначений орденом св. Юрія у золоті. Наліжав до Товариства «Відродження» і був членом ідеологічної студентської корпорації «Чорноморе».

Фактично по всьому підручнику О. Тисовського «Життя в Пласті» – інструкції для ведення «новиків»: як виховувати новаків, як проводити сходи, підготовка до новацьких іспитів тощо. Окрім того, у виданні вміщено цілий розділ, присвячений вихованню новацтва – «Чого вчать новики, а що прихильникам вже треба вміти?», який, у свою чергу, розділений на такі підрозділи: Вступні услів'я. I. Сходи Новиків. II. Сходи Новиків. III. Сходи Новиків. Про Пласт (для Новиків). IV. Сходи Новиків. V. Сходи Новиків. Дальші Сходи Новиків. Як треба приготуватися прихильникам до I пластового іспиту? Він повністю розробив програму сходи, яка досі може бути зразком для новацьких виховників. При цьому О. Тисовський посилається на педагогічно-психологічний підручник Фоерстера – «Lebenskunde» [3, с. 13].

Водночас Теодосій Самотулка в монографії «Новацьким шляхом» пише, що загалом першими видавничими згадками про новаків стали: спомин професора Мирона Федусевича про перших новаків з 1913 р. «Малі стрільчики» (опублікований у 1923 р. в журналі «Молоде Життя»), розділ про новаків у книжці «Пластовим шляхом за красою життя» Остапа Вахнянина (1924), поміж того, – це й реферат скавтамастера Степана Тисовського «Вовчєня» (у 1924 р. був надрукований у журналі «Український Пласт»), а ще – «вбогий» «Куток Вовчєнят» та «небагатий» «Куток Новиків», передовсім для подання вимог «семи проб» на сторінках «Молодого Життя» (1925)⁴. Т. Самотулка зауважує, що у більшості цих перших українських матеріалів все ж певною мірою проглядається англійський вплив (насамперед це відзначилося на праці скавтамастера Леоніда Бачинського «Вовчєнята й лисички», інструкції для організації наймолодших (8–12 років), надрукованій в офіційному органі «Учитель» в Ужгороді 1928 р.). А вже першими спробами «стати на власні ноги», на думку Т. Самотулки, стали згадки про табори та певною мірою праця Л. Прижмурєнка (скавтамастера Леоніда Бачинського) «Порадник впорядчика» (Як виховувати новаків – за М. Берклаа та Старим Вовком) [3, с. 47].

Остап Вахнянин⁵ написав перший підручник для закарпатських пластунів – «Пластовим шляхом за красою життя», в якому у формі, прийнятій в каббінгу⁶, з'ясував питання новацтва. Та все ж, новакам у виданні присвячено

⁴ Теодосій Самотулка у виданні «Новацьким шляхом» 2008 року пише: Головна Управа Уладу Новиків (опираючись на працю Джона Гарвея «Племінне виховання», британський підручник Бейдена-Павєла «Вовчєнята» та австрійський підручник «Дер Воельфінг») у 1924 р. підготувала свого роду програму роботи в новацьких гуртках і зібрала її у так звані «Сім проб», адаптувавши до українського виховання та українських дітей.

⁵ Остап Вахнянин (25 березня 1890, Стрий – 31 серпня 1924) – організатор Пласту в Ужгородській гімназії, брав активну участь у створенні Закарпатського Пласту. Український січовий стрілець, брав участі в боях за Львів. Професор гімназій у Львові та Ужгороді.

⁶ Рух Каб-скаутів (Каббінг) був створений у 1916 році Бейденом_Павєлом, через 9 років після заснування скаутингу. Завдяки каббінгу до рядів скаутів могли приєднуватися діти (7–11 років), які ще не досягали того віку, аби вважатися Бой-скаутами.

тільки невеличкий розділ [3, с. 13]. Книга була видана Державною друкарнею у Празі в 1924 р. До речі, каббінг став певною вихідною точкою для новацького руху. Його ідею та метод українці перейняли від англійців, намагаючись прищепити і розвинути згідно з інтересами української спільноти. Власне таке копіювання чужого зразка (перейняття чужої ідеї) найчіткіше проявлялося на Закарпатті.

Упродовж 1927–1928 рр. на Закарпатті пластові видання виходили під загальною публікацією книжечок «Пластова Бібліотека». Серед них були і підручник Леоніда Бачинського⁷ «Вовченята і лисички» та кілька його оповідань. Та у серпні 1929 р. чехословацька влада відкликала дозвіл на побут професора Л. Бачинського, який заснував пластове видавництво «Ватра» (видало 25 публікацій), і воно припинило свою діяльність. Відтак прийшла економічна криза, що на певний час призупинила пластові видання.

Пізніше видання «Порадник впорядчика» (Як виховувати новаків – за М. Берклао та Старим Вовком) упорядкував Леонід Бачинський, підручник був виданий уже в 1930 р. накладом філії Товариства Охорони Дітей та Опіки над Молоддю (УКТОДОМ) у Перемишлі («Ватра»–«Вогні»).

Як пише Леонід Бачинський у передньому слові до видання «Порадник впорядчика», брак підручників для новаків українською мовою спонукав його до написання інструкції для ведення дітей у Пласті під назвою «Вовченята і Лисички». «Ся брошурка, очевидно, була пристосована до загальних приписів чеського Пластового Уладу, зі змінами, на які дозволяли автономні права Пласту на Підкарпатській Україні. В Галичині ся брошурка могла бути лише помічною для тих, хто провадить гуртки молоді. Очікуючи появлення перекладу в українській мові «Підручника для Вовченят» Бейдена Павела, позволив я собі, незалежно, чи такий підручник для Новиків вийде чи ні – познакомити пластових провідників з дуже корисними і повчаючими думками і досвідами англійської фахової інструкторики Вовченят Берклао та чеського провідника Вовченят «Старого Вовка». Сі фахові поради не торкаються змісту самого матеріалу – вони лише вказують на методи ведення гуртків Новиків. Горячо поручаю, заким розпочнеться робота з Новиками (Вовченятами), перестудіювати сі поради, які безумовно корисно вплинуть на хід дальшої праці» [2, с. 3–4].

У 1949 р. у Бльомбергу (Німеччина) світ побачило ще одне видання Леоніда Бачинського «Перші Кроки», яке містило матеріали до пластових проб.

Як не прикро, та видання для і про пластове новацтво були скоріше поодинокими й доволі скромними екземплярами. Серед них – уже згадані два підручники про УПН Леоніда Бачинського «Вовченята та лисички» і «Порадник

⁷ Бачинський Леонід Васильович (28 лютого 1896, Катеринослав (сьогодні – Дніпропетровськ) – 25 червня 1989, Денвер, США) – український письменник, громадський діяч, педагог, журналіст. Автор книг «Перші кроки» (1949), «Українська преса в Клівленді» (1957), «Шевченкіана в США і Канаді в роках 1960 і 1962» (1962), «Покажчик видань Шевченкових творів та праць різних авторів про життя та творчість Т. Г. Шевченка» (1964).

впорядчика», який вмщував згадки про проведені табори, а також рукопис Бачинського «Готовсь» (Краків, 1941 р.). Зенонові Котовичу належить праця про виховання новаків, а Іванові Кліщу – оригінальна праця-записник «Організація оселі» (1930), зредагована Тимошем Білостоцьким, проте цим працям таки не судилося побачити світ. Остання, як пише Теодосій Самотулка, – 22-сторінкова праця густого машинопису, складена на Остодорі⁸, містить надзвичайно цінні думки про організацію та ведення новацького табору. Праця більше схожа на фаховий записник керівника табору завдяки своєму зв'язному стилю та формі. Автор піднімає питання переважно організаційного характеру: провід, підготовка до оселі, упорядник, перший день у таборі, програма дня, перебіг дня, прогулянка, внутрішній правильник, ліквідація оселі. Теодосій Самотулка називає «Організацію оселі» першою оригінальною працею «без будь-яких сторонніх впливів» [3, с. 48].

Власне Теодосій Самотулка (Старий Орел) був одним із найзавзятіших дослідників пластового новацького руху. Він регулярно публікував свої праці в пластових журналах та мріяв повністю упорядкувати їх до великої праці. А в своїй окремій праці «Основи виховання новаків» він з'ясував питання атмосфери та оформлення новацького руху. Видання складалося з кількох частин – 1. Визначення. 2. Орлина атмосфера. 3. Мета та завдання. 4. Основні елементи. 5. Метод праці. 6. Підсумки.

Для виховників 8–10-річних новаків Теодосій Самотулка склав у 1949 р. VI +115 сторінок машинопису – історичні ігри «Отрок»⁹, що орієнтувалися на розвиток і поглиблення матеріалу про роботу з новаками: кожне заняття – тематичне, а разом вони створюють ігровий комплекс, побудований на історичних переказах княжої доби [3, с. 48].

А в 1951 р. у Мюнхені світ побачило видання Т. Самотулки «Отрок», яке стало доповненням праці Л. Бачинського «Перші кроки». Ця збірка матеріалів стала першою частиною великої збірки історичних ігор (Київської Русі-України), яка мала на меті закріпити й розвинути знання про події минулого України. «Отрок» став одним з кращих практичних і методичних порадників, який містив уже випробувані й перевірені приклади занять з новаками: сходи-ни, прогулянки, змагання та інше.

«Ідею І.І.К. я став здійснювати в 1947 р. в часі діяння Вишкільної Ланки, за таким пляном: «Отрок» – історія та культура княжої доби, «Джура» – історія козацько-гетьманської доби та «Орлик» – найновіші часи. До співпраці я запросив ст. пл. С. Петрова, батько якого досліджував козачину, для опрацювання «Джури». Він зібрав велику кількість матеріалів, але з тих чи інших причин

⁸ Остодір – місце новацьких таборів в урочищі Остодір поблизу села Осмолода Рожнятівського району Івано-Франківської області.

⁹ Отрок – (іст.) за часів Київської Русі молодший дружинник князя, який відав господарством, прислужував панові, брав участь у військових походах, а з XII ст. ще й чинив суд, збирав данину і податки; (арх.) дитина у віці від 7 до 15 років (Тлумачний словник В. Даля).

не опрацював його. «Отрок» появився друком у 1951 р. Рецензії – при кінці цього начерку. У листі ч. 76/1963 провідник О. К. Орест Гаврилук повідомив, що вже опрацював «проекти програмок сходин» для «Джури» та «Орлика», а бр. Петро виготовив проєкти відзнак для них. Виховник Юрій, який перевіряв зібрані «програмки сходин», дійшов висновку, що назва «Орлик» не є відповідна поданому змістові. Він запропонував назву «Звідун». Сес. Надя написала, що «Орлик» – це той, що вчиться бути вояком, але в модерній добі та в модерний спосіб – у школі», – писав Старий Орел Теодосій Самотулка з приводу цього видання [3, с. 48].

Увесь матеріал збірки подається, як каже автор, не у формі так званого непедагогічного повчання, а впровадження «отроків» у саму стихію героїчного.

Видання ділиться на дві частини: перша – сам комплекс історичних ігор (їх усього 10) і друга – практичний коментар до першої частини, який розтлумачує методіку проведення ігор і наводить додаткові поради виховникам. У другій частині автор помістив також список джерел (28 позицій), відзначивши тим самим, що видання не базується виключно на його особистому досвіді. У додатку – схематичні рисунки, які унаочнюють ігри, вміщені до книжки (до речі, їх автор – старший пластун Я. Терлецький) [4, с. 48].

Уже в книзі «Новацьким шляхом» 2008 р. Теодосій Самотулка пише, що до «Отрока» на початку 1946 р. видруковано циклоstileвим способом його збірку матеріалів для виховників під назвою «Шлях пластового новака» (Записки Українського Пластуна ч. 4, 5, 6, 7, 10, 11, 12). Зокрема, збірка передбачала подання матеріалу у формі готових програмок сходин. Деякі матеріали були призначені для 10–11-річних новаків, проте через відсутність альтернативи й інших збірників він був змушений використовувати його і для новаків, молодших 10 років. «Потреба сірого новацького будня спонукала мене написати матеріали для 7–8-річних новаків, що знайшли своє оформлення в рукописі «У жовтодзюб'ячому крузі», 1946 р. (...). Машинопис має 54 + 11 сторінок. 17 занять з новачками, різnorodних своєю формою і змістом, мали за завдання підготувати жовтодзюбів¹⁰ до складення заяви вступу. На маргінесі тих матеріалів треба завважити, що метод ведення занять зовсім відмінний від методу, поданого в «Шляху пластового новака». У рукописі «У жовтодзюб'ячому крузі» подано зразки тематичних занять (сходини та прогулянки) методом ігровим і художньо-виховним, який повинен заступити вербальний стиль ведення занять», – пригадував Теодосій Самотулка [3, с. 48].

У 1995 р. у вже незалежній Україні з'являється перший том видання Теодосія Самотулки «Історія України в іграх: захисники рідного вогнища», – історичні ігри для новачат (Київ–Нью-Йорк, Видавництво М.П. Коць). Його основним призначенням було виховання української молоді (не тільки пластової, хоч автор і писав передовсім для Пласту). Видання було розділено на кіль-

¹⁰ Коли дитина приходить до УПН, то її називають жовтодзюбом. Згодом, що два роки дитина проходить випробування, щоб отримати новий ступінь. У новацтво після жовтодзюба – це юне орля і орля.

ка частин: початкові заняття, текст рад (рада захисників Пласту, рада захисників України й інші, усього – 9), практичний коментар, додаткові матеріали та література. У листопаді 1998 р. у Музеї історії Львівського державного університету імені Івана Франка відбулася презентація другого тому книги Теодосія Самотулки «Історія України в іграх. Отрок».

Друге, поправлене і поширене видання «Отрока» з'явилося вже в Україні (у Коломиї) в 1998 р. Друга частина цього видання – практичний коментар до історичних ігор – перероблений і містить важливі доповнення й уточнення, які мали на меті полегшити працю новацьких виховників, оскільки за 50 років методика роботи з дітьми зазнала значних змін, адже сучасні діти – діти телевізійних програм та ігор. Друге видання удосконалене ще й завдяки вміщеним ілюстраціям, нотах і розширеному переліку літератури, яка стала б у нагоді виховникам.

Серіями мала з'являтися праця Старого Орла «Плем'я новаків» (168 сторінок машинопису), та у зв'язку з воєнними діями світ побачила тільки одна збірка матеріалів (до слова, зауваження до праці висловив засновник і організатор Пласту Олександр Тисовський).

Книга Т. Самотулки «Новацьким шляхом», видана у 2008 р., стала першим реалізованим прагненням створити цілісний нарис про становлення і розвиток унікальної складової Українського Пласту – історії Уладу Пластунів Новаків (УПН). Теодосій Самотулка працював над цим виданням до самої смерті і завжди мав надію, що його праця не буде марною. Ця історія можливо стане одним з перших вдаливих кроків до написання цілісної історії Пласту в Україні і світі [3, с. 5].

У слові автора до книги «Новацьким шляхом» Т. Самотулка пише: «Відомості про початкові роки існування УПН я почав збирати ще у Львові, керуючи працею «Племені новаків» у ВСУМі¹¹, щоб вивчити хід попередньої дії й продовжувати працю вже в новій ситуації в Галичині [3, с. 7].

Видання «Новацьким шляхом», за словами Т. Самотулки, задумане як перший том великого циклу праць про УПН та новакування. Наступними книгами, більшою мірою педагогічними, мали стати «Самовиховання в УПН» та «Новацький закон». Сама ж праця «Новацьким шляхом» складається з двох частин (книг): історичної («Літопис новацтва») та додатка. Перша частина – це інформації й документи, які автор збирав упродовж 50 років і почергово друкував у журналі для новацьких виховників «Вогонь Орлиної Ради» та видав окремою брошурою «25-річчя новацького руху», що стала першим випуском бібліотеки «Вогню Орлиної Ради» (згодом такі брошури публікувалися щорічно). Друга частина – унікальні документи, які свідчать про розвиток виховної думки як в Україні, так і на поселеннях за її межами, статті та праці дослідників новацького руху, хроніка діяльності об'єднання новацьких виховників

¹¹ У 1941 році, з початком німецько-радянської війни, пластуни намагаються відновити свою діяльність у Західній та Наддніпрянській Україні під виглядом «Виховної Спільноти Української Молоді» (ВСУМ), але безуспішно..

(Орлиного Круга), відомості про активних новацьких виховників і пластунів, які сприяли розвиткові УПН (зокрема, Северин Левицький, Тиміш Білостоцький, Леся Храплива-Щур, Кекилія-Цьопа Паліїв, Іван Франів, Надія Кулинич, Антоніна Горохович та інші).

«Новацьким шляхом» особливе ще й тим, що в ньому збережено правопис і мовні особливості, притаманні періодам і місцевостям, звідки Самотулка черпав інформацію. Єдині зміни, які було внесено до видання, – це поправки пунктуації, а в кінці книги подано тлумачення абревіатур і діалектичних слів [3, с. 6].

Щодо видання «25-річчя новацького руху», яке потім увійшло як додаток до журналу В.О.Р. («Вогонь Орлиної Ради»), то у ньому досить докладно описано передумови, процеси формування і діяльності УПН в Україні (а саме на Закарпатті і в Галичині), у таборах переселенців за кордоном (Австрія та Німеччина). Оскільки пластуни організовували в різних місцевостях себе по-різному (хоч і за єдиним пластовим законом), Теодосій Самотулка намагався описати діяльність кожного краю. Загалом, йому вдалося описати діяльність по краях до 55-річчя УПН у 1979 р. [3, с. 6].

Як пише сам автор, «перші роки існування Уладу були накреслені в праці «25-річчя новацького руху», що появилася в 1955 р. завдяки заходам Тимоша Білостоцького, який зайнявся виданням історичного нарису та доповнив його зібранням фотографій, що ілюстрували дію Уладу. Згадане видання є частиною «Літопису». Дані про Пласт на Закарпатті я знайшов у «Пластовому Альманаху», що його уложив Степан Пап-Пугач (1976)» [3, с. 7]. До речі, у 1951 р. у Бафало Начальний пластун Северин Левицький написав «Завваги до історичного начерку «25-ліття новацького руху».

Ще одна важлива сторінка новацької літератури – збірники пластових пісень – пластові співаники. Упродовж існування Пласту українські пісні завжди лунали в таборах і мандрівках, на пластових зустрічах і фестивалях. Дуже часто саме пісні допомагали пластунам у формуванні національно-патріотичного світогляду. Неідко й самі пластуни ставали авторами багатьох пісень. Аби не розгубити пісні, їх складали в співаники. На жаль, історія друкованих пластових пісенників досі недостатньо досліджена. Щодо новацьких співаників, то відомими є два видання: «Новацький співаник» і «Пісні для новаків».

Перше видання «Новацького співаника» з'явилося в 1967 р. у Нью-Йорку під упорядкуванням пластунки Надії Кулинич. Великий вклад до видання цього співаника внесла і пластунка Оксана Тарнавська. Вона стала автором ряду зовсім нових пісень для новацтва (до речі, Тарнавська збрала й опрацювала збірник українських пісень для пластової молоді «У мандри», виданий КПС Австралії у 1970 та 1981 рр.). Згодом, після багаторічної апробації, у 1995 р. в тернопільському видавництві «Лілея» побачило світ друге видання «Новацького співаника», яке включало не тільки тексти пісень, а й ноти.

Щодо співаника «Пісні для новацтва», то він був видрукований 2002 р. з бібліотеки новацького журналу «Готуйсь», який видає «Пластове Видавництво

ЗСА-Канада». Старша пластунка Лада Даревич взяла тоді на себе відповідальність щодо змістового наповнення видання та зайнялася вибором і редакцією пісень. А багаторічний новацький виховник Іван Завада виконав музичне оформлення [5].

Іван Франів, який народився в Україні та через воєнні дії опинився в Австрії, а на початку 50-х переселився до Канади, з 1951 р. став братчиком новацького рою. Він – автор книжечки «Батькам про Пласт», яка фактично стала першим інформаційним виданням в Україні в 1990 р. для поширення відомостей про Пласт, покликана передовсім ознайомити батьків з діяльністю організації.

Перше видання «Батькам про Пласт» з'явилося в 1977 р. у Канаді (книга виховного сектора КПС у Канаді). У ній коротко (12 розділів) подається основна інформація про Український Пласт: історія, ідейні основи та виховна мета організації (Засоби виховання. Прийняття до УПН. Хто може бути виховником. Співпраця батьків пластової молоді з Пластом та інше). У 1986 р. у Канаді вийшло друге змінене видання ГПБ «Батькам про Пласт», а в 1994 р. уже в Незалежній Україні тернопільське видавництво «Лілея» перевидало його (книжка подавалася з незначними змінами і доповненнями).

До речі, як провідник Орлиного Круга, Іван Франів пропонував видати підручник новацьких виховників, «виготовлений за канадським зразком для кабскавтських виховників». Справа правильника УПН була постійно актуальною: «треба передрукувати правильник, який був виданий 1977 р.; до нього слід внести зміни стосовно назви УПН» (Улад Пластунів Новаків — Пластунок Новачок) [3, с. 263].

Наприкінці 1990-х хвилю літератури для і про новацтво підхопила громадська діячка уродженка Івано-Франківська Марія Артиш. Першими такими її проектами стали бібліотечка для виховників УПН Пласту НСОУ «Працюємо разом» (1997) та ілюстроване видання для дітей 6–7 років «Жовтодзюб. Перша новацька книжечка» (1997, 2000). Крім того, Марічка Артиш є авторкою посібників з методики ведення виховної праці з дітьми 6–11 років – «Книга братчика і сестрички», організації та проведення навчально-вишкільних і виховних таборів (видання «Вишколи для виховників УПН. Ч. 1. Напрявні щодо організації та проведення вишколів виховників УПН», «Вишколи для виховників УПН. Ч. 2. Організація та проведення вишколу впорядників Уладу Пластунів Новаків та Пластунок Новачок «Рада Орлиного Вогню», «Правильник таборів УПН», 2000–2002 рр.).

Згадуючи про видання Івана Франіва «Батькам про Пласт», варто акцентувати також на виданні М. Артиш для батьків «Навіщо моїй дитині Пласт? Про що запитують батьки...» (видруковане тричі, з доповненнями – у 2001, 2005 та 2008 рр.). Посібник організований таким чином, що у формі запитань подано найактуальнішу, передовсім для батьків, інформацію про Пласт: його структуру, форми праці, життя членів Пласту не тільки в Україні, а й поза її межами.

Сама ж авторка каже, що до написання книги її спонукали запитання батьків, які вперше приводили до Пласту своїх дітей. Відтак, короткими розділами «питання–відповідь» (Хто такі пластуни? Де ще є Пласт? Хто відповідає за «виховання в Пласті»? А якщо ми передумаємо? Скільки це все коштує? Хто вас фінансує?) видання певною мірою допомагає батькам і всім, хто цікавиться Пластом, зрозуміти, для чого створена і діє ця організація й чи насправді вона потрібна їм та їхнім дітям. А назва книги, за її словами, – це те питання, яке свого часу вона поставила собі і «на яке відповіла цією книгою, відповідаю своїм життям та життям моєї родини» [1, с. 3].

Ще один момент, пов'язаний з випуском пластової новацької літератури, – видання «Бібліотеки В.О.Р.» (В.О.Р. – журнал новацьких виховників «Вогонь Орлиної Ради»). Ініціатором і першим редактором журналу був Старий Орел, а його перше число з'явилося 14 травня 1948 року в Мюнхені (Німеччина). Перший випуск «Бібліотеки В.О.Р.» – уже згадувана праця Старого Орла Теодосія Самотулки «25-річчя новацького руху», яка з'явилась у 1955 році. На сьогодні видано 37 випусків «Бібліотеки В.О.Р.»:

Число 1. – «25-річчя Новацького Руху», Теодосій Самотулка (1955 р.).

Число 2. – «Нове Підлюте», Сестричка Леся Храплива.

Число 3. – «Новацька Вмілість «Чорноморець», Сірий Орел Орест Гаврилюк (Нью-Йорк, 1960 р.).

Число 4. – «Збірник Гор», Сірі Орли Орест Гаврилюк і Микола Світуха (Нью-Йорк, 1960 р.).

Число 5. – «Новацька Вмілість «Золоторукий», Сірий Орел Денис Беднарський (1979 р.).

Число 6. – «Майстрування», Сірий Орел Денис Беднарський (Нью-Йорк, 1966 р.).

Число 7. – «Майстрування, частина II», Сірий Орел Денис Беднарський (Нью-Йорк, 1975 р.).

Число 8. – «Кругом Життя», Сірий Орел Леонід Бачинський (Нью-Йорк–Дітройт, 1966 р.).

Число 9. – «Новацька Вмілість «Добродушок», Сірий Орел Денис Беднарський (Нью-Йорк–Дітройт, 1963 р.).

Число 10. – «Покажчик-Індекс Журналу В.О.Р. чч. 1–100», Сірі Орли Леонід Бачинський і Денис Беднарський (Івано-Франківськ–Нью-Йорк, 1996 р.).

Число 11. – «Майстрування в Ігрових Комплексах», Сірий Орел Денис Беднарський (Нью-Йорк, 1965 р.).

Число 12. – «Майстрування, Частина III», Сірий Орел Денис Беднарський (Нью-Йорк–Дітройт, 1966 р.).

Число 13. – «Жовтодзюб», Сірий Орел Орест Гаврилюк (1979 р.).

Число 14. – «Звідун», Сірий Орел Орест Гаврилюк (1988 р.).

Число 15. – «Новацький Співаник», Сіра Орлиця Надя Кулинич (Дітройт, 1989 р.).

Число 16. – «Гри з В.О.Р.», Сірий Орел Андрій Якубовський.

- Число 17. – «Джура», Сірий Орел Орест Гаврилюк.
- Число 18. – «Жах і Пошана – Отрута і Сила», Сірий Орел Леонід Бачинський
- Число 19. – «Новацька Вмілість «Дослідник», Сіра Орлиця Аруня Старух (Нью-Йорк, 1970 р.).
- Число 20. – «Пластовий Новак», Сірий Орел Орест Гаврилюк (Нью-Йорк, 1971 р.).
- Число 21. – «Новацька Вмілість «Верховинець», Сірий Орел Андрій Якубовський.
- Число 22. – «Осінь ч. 1», Сіра Орлиця Іроїда Винницька.
- Число 23. – «Юне Орля», Сірий Орел Орест Гаврилюк (Нью-Йорк, 1983 р.).
- Число 24. – «Орля», Сірий Орел Орест Гаврилюк.
- Число 25. – «Новацька Вмілість «Лісовик/Лісова Мавка», Пластун сеніор Тарас Когут, курінь «Лісові Чорти» (Нью-Йорк, 1991 р.).
- Число 26. – «Записки з Курсів Новацьких Виховників», Сірий Орел Орест Гаврилюк (Нью-Йорк–Дітройт, 1967 р.).
- Число 27. – «Як Переводити Новацькі Табори», Сіра Орлиця Надя Кулинич (Тернопіль–Нью-Йорк, 1994 р.).
- Число 28. – «Приятель – Приятелька Рослин», Сестр. Пеля Олеськів і Дарка Романюк (Тернопіль–Нью-Йорк, 1995 р.).
- Число 29. – «Новацька Вмілість «Наколесник/Роверистка», Сірий Орел Сергій Заполенко.
- Число 30. – «Новацька Вмілість «Астроном», Сірий Орел Денис Беднарський.
- Число 31. – «Новацька Вмілість «Син України/Таборовичка», Аруня Старух (Івано-Франківськ–Нью-Йорк, 1998 р.).
- Число 32. – «Шух – УПА», упорядник – Сірий Орел Орест Гаврилюк.
- Число 33. – «Велесове Внуча», Сіра Орлиця Марічка Денис (Рівне–Філадельфія, 2000 р.).
- Число 34. – «Рада Орлиного Вогню, Частина І», упорядник – Сірий Орел Орест Гаврилюк (Нью-Йорк, 2001 р.).
- Число 35. – «Виховна Праця Братчиків та Сестричок з Новацтвом», Е.Жарський (Нью-Йорк, 2002 р.).
- Число 36. – «Новацькі Танки (Співогри)».
- Число 37. – «Майстрування для Новацтва».
- Окрім відомих історії видань і рукописів, що стосуються УПН, існувало й багато таборових книжечок, брошурок, фотоальбомів, методичних матеріалів, які розроблялися самостійно виховниками для роботи з новацтвом. Такі матеріали часто склалися до сходин, мандрівок, таборів, присвячувалися різним визначним історичним датам. На жаль, прослідкувати весь спектр самвидаву практично неможливо, адже часто він виходив невеликим накладом і не розповсюджувався на широкий пластовий загал.

Отож, пластова новацька література переслідувала передовсім виховну мету, сприяла різнобічному, зокрема творчому, формуванню та розвитку особистості. Була також порадиником для скаутських організаторів усіх рівнів та організаційних форм.

Видання, проаналізовані в цьому дослідженні, – хоч і незначний, але потужний, не тільки змістовно, але й ідеологічно, вклад у пластову літературу загалом. Література про і для наймолодших членів Пласту є однією із складових, що формують феномен пластової літератури, яка відзначилася тим, що, не зважаючи на війни, підпілля, регулярні утиски й заборони, змогла побудувати свою столітню історію.

1. Артиш М. Навіщо моїй дитині Пласт / Марічка Артиш. – Львів: Пласт. вид-во в Україні, 2001. – 16 с. 2. Прижмуренко Л. Порадник впорядника (Як виховувати Новиків). / Скавм. Л. Прижмуренко; за М. Беркклао і Старим Вовком упоряд. і доповнив... – Перемишль: Ватра – Вогні, 1930. – 45 с. – (Пласт. б-ка, ч. 24). 3. Самотулка Теодосій. Новацьким шляхом / Теодосій Самотулка; упорядкув. тексту, прим. Свідзинської О.А. – Львів – Нью-Йорк, 2008. 4. Самотулка Теодосій. Отрок. Історичні ігри для новаків / Теодосій Самотулка. – Мюнхен: Молоде життя, 1951. 5. Удич З. Улюблені пластові пісні / Зоряна Удич // Проект «100 кроків»: пласт. блог. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://100krokiv.info/2011/10/ulyubleni-plastovi-pisni/> (22.08.2012). – Назва з екрана.

ИЗДАНИЕ ЛИТЕРАТУРЫ ДЛЯ И О САМЫХ МОЛОДЫХ ЧЛЕНАХ ПЛАСТА

Рассмотрены и проанализированы особенности литературы для самых молодых членов НСОУ Пласт, а также для их воспитателей. Определены особенности изданий в разные исторические отрезки времени, отмечены основные идеи, взгляды и положения изданий, смысловое наполнение, читательское и целевое назначение.

PUBLISHING BOOKS FOR AND ABOUT THE YOUNGEST MEMBERS OF PLAST

The characteristics of literature for the youngest members of the NSOU PLAST as well as for their educators have been considered and analyzed. The features of publications have been defined according to the different historical periods of time, the main ideas, viewpoints and provisions of the publications as well as the subject matter, reading and designated purpose have been identified.

Стаття надійшла 25.10.2012

УДК 334.758

Є. М. Палига, В. В. Гомольська

Українська академія друкарства

МЕТОДИКА ВІДБОРУ ПЕРСПЕКТИВНИХ УГОД ЩОДО ЗЛИТТЯ І ПОГЛИНАННЯ КОМПАНІЙ

Досліджується взаємозв'язок між чистою приведеною вартістю ефекту синергії й ефективністю злиття і поглинання компаній. Описано підходи та методи оцінки ефекту синергії від злиття і поглинання. Характеризується та науково обґрунтовується алгоритм відбору угод стосовно злиття (поглинання), який дозволить уникнути неефективних угод власників з реструктуризації компаній.

Злиття, поглинання, ефект синергії, чиста приведена вартість ефекту синергії, підходи та методи оцінки, ефективність

У рамках корпоративної форми ведення бізнесу існує безліч механізмів корпоративного управління. Одним із зовнішніх механізмів є ринок злиття і поглинання. Мета процесу злиття і поглинання – отримання синергетичного ефекту. Існуючі сьогодні підходи і методи оцінки ефекту синергії вимагають внесення значних модифікацій. З огляду на вищевикладене, виникає потреба в розробленні цілісної методології оцінки ефекту синергії від злиття (поглинання) компаній і алгоритму відбору перспективних угод на основі даного показника.

Сьогодні систему корпоративного управління в напрямку інтеграційної активності міжнародних та національних компаній і безпосередньо реалізації угод щодо злиття та поглинання досліджено досить різнопланово. До найвідоміших науковців, які у своїх роботах визначають і класифікують принципи організації та підходи до оцінки ефективності угод стосовно злиття та поглинання, у т. ч. через пояснення природи синергетичного ефекту, слід віднести Ю. Авхачева, Д. Бішопа, Д. Вачона, П. Гохана, Т. Еванса, Т. Коупленда, Т. Колера, В. Марченко, Н. Рудика, І. Сазонця, О.Сергєєву, І.Тивончука, Д. Хардинга та ін.

Проте в Україні питання оцінки ефекту синергії від злиття (поглинання) компаній є відносно новим об'єктом вивчення і тому потребують подальшої розробки.

Метою нашої статті є наукове обґрунтування методики відбору угод стосовно злиття (поглинання), що дозволить уникнути неефективних угод з реструктуризації компаній.